

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XIX. De bonitate, & malitia humanorum actuum interioris
voluntatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Super Quæstionis decimæ articulum primum.

Circa primum articulum quæstio, 19. dubium occurrit de illa propositione: Bonum, & malum sunt per se differentie actus voluntatis. Aut enim intendit de actibus voluntatis simpliciter, aut in genere moris. Si de actu voluntatis simpliciter, tunc sequeret quod unus numero actus voluntatis substantialiter esset in duabus speciebus disparatis: quod non est intelligibile. Paret sequela de consensu in adulterium propter fortu. Si de actu voluntatis, vt est in genere moris, cu esse in genere moris accidat voluntatis actibus, sequitur, q non sint eoru per se differentie illæ, q sunt moralium per se differentie, ut boni, & mali.

Ad hoc dicitur, quod cu bonum, & malum (vt à S. Th. in prima parte, quæstione 48 artic. 1. ad secundu dicitur) solum moralib' constituantur species, & actus voluntatis simpliciter sint in genere naturalium: oportet dicere, quod bonum, & malum, non sunt per se differentie actus voluntatis: ita quod actus voluntatis non differunt specie secundum se, sicut per se differentias boni & mali, seu quod idem est, secundu species moralium. Quod autem actus voluntatis sint in genere naturalium etiam specifice, paret ex trib' supradictis. Primo, ex distinctione actuum voluntatis absolute admissione moralium superiorum factu circa finem, & triu circa ea, q sunt ad finem. Secundò, ex eo, q vnus numero actus voluntatis est in duobus speciebus moralium disparatis, eo q sunt eius accidentia: sicut idem potu in speciebus albi, & dulcis. Tertio, ex eo, quod aliquis actus voluntatis habet obiectu indifferens ad bonu, & malu morale: extra p se autem differentias alieius non inuenitur ipsum. Quod autem huius oppositum non intendat hic author, no solu ex prædictis, sed ex presenti habetur litera, volente actu voluntatis sic fm boni, & mali differentias distinguere, sicut actus rationis fm differentias veri, & falsi. Cõstat enim, q vnus numero rationis actus, puta, opinio actualis, quod Socrates, est successiue verus, & falsus absq sui mutatione: quod esset impossibile, si differentia secundum verum, & falsum, esset per se diuisiua ac constitutiua actus rationis: neque enim aliquod vnum indiuisibile colorem est modo album, modo nigrum. Sicut

igitur actus rationis suu habet absolute speciem differentiamque constitutiua, susceptiua veri & falsi: ita actus voluntatis proprium habet genus, differentias, ac species in genere nature præuenientes genus, & species moralium. Quomodo autem hæc littera uerba accipienda sunt; videndum restat. Difficultatem habent non solum ex perfectitate, sed ex perfectitate tali, scilicet differentiarum. Plus enim exigit ad hoc, quod bonum, & malum sint per se differentie actus, quam quod sint per se differentia ad actum. Facile siquidem patet, quod in diffinitione boni, & mali moralis ponit voluntatis actus, quoniam sunt circa voluntarium, ac per hoc ad perfectitatem secundi modi spectant; sed ad hoc quod sint per se differentie, perfectitas primi modi requiritur, quæ cum non sit, dupliciter dici potest, aut quod hic sumitur per se, ut distinguitur contra per aliud, & actus voluntatis in genere actiuo, vt sit sensus, Quod bonum & malu sunt actus voluntatis & differentie per se, id est, non per aliud in genere actiuo: & secundu hoc ponitur differentia inter actus humanos voluntatis, & aliarum potentiarum in hoc, q bonu & malu distinguunt actus aliarum virtutum medianibus actibus voluntatis: quoniam non nisi quatenus uoluntati sunt. Actus autem voluntatis distinguunt per se, id est, non p aliquid aliud. Insinuat quoque, quod licet bonum, & malum sint per se differentie constitutiue conditionu superuenientiu actibus voluntariis, & non ipsorum actuum secundum se, applicando tamen eas ad actus ipsos, respiciunt actus voluntatis p se, alios per aliud: aut quod hic sumitur per se proprie, ut distinguitur contra per accidens: & actus voluntatis non in genere nature, sed ut est in genere moris, vt sit sensus. Quod bonu, & malu moraliter sunt per se differentie actus voluntatis in genere moris. Et fm hoc fundatur hic explicata, & hinc deducenda in sequenti articulo differentia inter bonitatem, ac malitiam actus voluntatis, & alioru actuum humanoru in hoc, q bonu, & malu moralia ad alios actus, ut sunt in genere moris, se hnt ut differentie p se, & ut ordinatæ inter se per accidens, ut & circumstantie. Ad actum uero voluntatis in genere moris, se habent ut per se differentie, & non aliter: ut in sequenti articulo plenius patebit. Et hic procedubio sensus est intentus

QVAESTIO XIX.

De bonitate, & malitia actus interioris voluntatis in decem articulos diuisa.

Et circa hoc queruntur decem.

- ¶ Primo, Vtrum bonitas uoluntatis dependeat ex obiecto.
- ¶ Secundo, Vtrum ex solo obiecto dependeat.
- ¶ Tertio, Vtrum dependeat ex ratione.
- ¶ Quarto, Vtrum dependeat ex lege eterna.
- ¶ Quinto, Vtrum ratio errans obliget.
- ¶ Sexto, Vtrum uoluntas contra legem Dei, sequens rationem errantem, sit mala.
- ¶ Septimo, Vtrum bonitas uoluntatis in his, que sunt ad finem, dependeat ex intentione finis.
- ¶ Octauo, Vtru quantitas bonitatis, uel malitie in uoluntate, sequatur quantitatem boni, uel mali in intentione.
- ¶ Nono, Vtru uoluntatis bonitas dependeat ex conformitate ad uoluntatem diuinam.
- ¶ Decimo, Vtru necesse sit uoluntatem humanam conformari diuine uoluntati in uolito ad hoc, quod sit bona.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bonitas uoluntatis dependeat ex obiecto.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q bonitas uoluntatis non dependeat ex obiecto: uoluntas enim non potest esse nisi boni, quia malum est præter uoluntatem, ut Dion. dicit 4. ca. de diuin. nomin. * Si igitur bonitas uoluntatis iudicaretur ex obiecto, sequeretur, quod omnis uoluntas esset bona, & nulla esset mala.

¶ 2. Præterea. Bonum per prius inuenitur in fine, unde bonitas

per se differentie actus uoluntatis in genere moris. Et fm hoc fundatur hic explicata, & hinc deducenda in sequenti articulo differentia inter bonitatem, ac malitiam actus voluntatis, & alioru actuum humanoru in hoc, q bonu, & malu moralia ad alios actus, ut sunt in genere moris, se hnt ut differentie p se, & ut ordinatæ inter se per accidens, ut & circumstantie. Ad actum uero voluntatis in genere moris, se habent ut per se differentie, & non aliter: ut in sequenti articulo plenius patebit. Et hic procedubio sensus est intentus

In corpore.

In par. 1. medio illi.

art. 2.

Art. 1. q. 22

2. mo. 527

Art. 1. q. 22

2. mo. 527

Art. 1. q. 22

part. 4. non multum remote ante finem.

De differentia autē
variorū bonitatis i
actibus aliarum virū,
nisi forte
per accidens, prout finis depēdet
ex fine, & volūtas ex uoluntate.

AD SECUNDVM dicēdū,
quōd supposito quōd uoluntas
sit boni, nulla circumstantia po-
test eam facere malam. Quod ergo
dicitur, quōd aliquis uult ali-
quod bonum, quādo nō debet,
potest intelligi dupliciter. Vno
modo ita, quōd ista circumstantia
referatur ad uolūtū: & sic uolū-
tas non est boni: quia uelle face-
re aliquid quando non debet sic
ri, non est uelle bonū. Alio mo-
do ita, quōd referatur ad actum
uolendi: & sic impossibile est, q̄
aliquis uelit bonum quando nō
debet: quia semper homo debet
uelle bonum, nisi forte per acci-
dens, in quantum aliquis uolens
do hoc bonum, impeditur, ne
tunc uelit aliquid bonum debi-
tum: & tunc non incidit malum
ex eo, quōd aliquis uult illud bo-
num, sed ex eo quōd non uult
aliud bonum, & similiter dicen-
dum est de aliis circumstantiis.

AD TERTIVM dicēdū, quōd
circūstatiarū ignorantia excusat
malitiā uoluntatis s̄m quod circū-
stantia se tenent ex parte uolū-
ti, in quantum, scilicet ignorat cir-
cūstantias actus, quem uult.

ARTICVLVS IIII.

*Vtrum bonitas uoluntatis dependeat
ex ratione.*

AD TERTIVM sic proceditur.

Videtur, quōd bonitas uolū-
tatis non depēdeat à ratione. Prius enim non depē-
det à posteriori: sed bonum per prius pertinet ad
uoluntatem, quā ad rationem, ut ex supra dictis
patet: ergo bonū uoluntatis non dependet à rōne.
¶ 2 Præ Philosophus dicit in 6. Ethicorū, q̄ boni-
tas intellectus practici, est uerum conforme appeti-
tū recto: appetitus autem rectus est uoluntas bona:
ergo bonitas rationis practica magis dependet à bo-
nitate uoluntatis, quā e conuerso.
¶ 3 Præ. Mouens non dependet ab eo, quod moue-
tur, sed e conuerso: uoluntas autem mouet rationē
& alias uires, ut supra dictum est. * ergo bonitas uo-
luntatis non dependet à ratione.

SED CONTRA est, quod Hilarius dicit in deci-
mo de Trinitate. Immoderata est omnis susceptarū
uoluntatum pertinacia, ubi non rationi uoluntas
subiicitur: sed bonitas uoluntatis consistit in hoc,
quōd non sit immoderata: ergo bonitas uolunta-
tis dependet ex hoc, quōd sit subiecta rationi.

RESPON. Dicendum, quōd sicut dictum est, * Bo-
nitas uoluntatis proprie ex obiecto dependet: obie-
ctum autem uoluntatis proponitur ei per rationē.
Nam bonum intellectum est obiectum uolunta-
tis proportionatum ei. bonum autem sensibile, uel
imaginarium, non est proportionatum uoluntati,
sed appetitui sensitio: quia uoluntas potest tēdere
in bonum uniuersale, quod ratio apprehendit. Ap-

petitus autem sensitio non tendit nisi in bonum
particulare, quod apprehendit uis sensitio: & ideo
bonitas uoluntatis dependet à ratione eo modo,
quo dependet ab obiecto.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ bonum sub rōne
boni, id est appetibilis, per prius pertinet ad uolūta-
tē, quā ad rōnem: sed tñ per prius pertinet ad rō-
nē sub rōne ueri, quā ad uoluntatem sub ratione
appetibilis: quia appetitus uoluntatis non potest
esse de bono, nisi prius à ratione apprehendatur.

AD SECUNDVM dicēdū, quōd Philos. * ibi loquit̄
de intellectu practico, secundū qd̄ est consiliatiuus,
& ratiocinatus eorū, quæ sunt ad finem: sic enim
perficitur per prudentiā. In his autem quæ sunt ad
finē, rectitudo rationis consistit in cōformitate ad
appetitū finis debiti: sed tamen, & ipse appetitus fi-
nis debiti præsupponit rectam apprehensionem de
fine, quæ est per rationem.

AD TERTIVM dicēdū, quōd uolūtas quodāmo-
do mouet rōnem: & ratio alio modo mouet uolū-
tatem, ex parte scilicet obiecti, ut supra dictum est. *

AD QUARTVM sic proceditur. Videtur, quōd bo-
nitas uoluntatis humanæ nō depēdeat à lege
æterna. Vnī. n. una ē regula & mēsurā: sed regula hu-
manæ uolūtatis, ex qua eius bonitas depēdet, ē rō re-
cta: ergo nō depēdet bonitas uolūtatis à lege æterna.
¶ 2 Præ. Mensura est homogenea mēsurato, ut dī
10. Metaph. sed lex æterna non est homogenea uo-
lūtati humanæ: ergo lex æterna nō potest esse mēsu-
ra uolūtatis humanæ, ut ab eo bonitas ei⁹ depēdeat.
¶ 3 Præ. Mēsurā debet esse certissima: sed lex æterna
est nobis ignota: ergo nō pōt esse nra uolūtatis mē-
sura, ut ab ea bonitas uoluntatis nostra dependeat.

SED CONTRA est, quod Aug. * dicit 22. lib. contra
Faustum, quōd, Peccatum est factum, dictum, uel
concupitū aliquid contra æternā legem: sed malitia
uolūtatis est radix peccati: ergo cū malitia bonitati
opponat, bonitas uolūtatis dependet à lege æterna.

RESPON. Dicēdū, quōd in omnibus causis ordi-
natis, effectus plus depēdet à causa prima, quā à cau-
sa secunda: quia causa secunda nō agit, nisi in uirtute
primæ causæ. Quōd autem rō humana sit regula uo-
lūtatis humanæ, ex qua eius bonitas mēsuretur, ha-
bet ex lege æterna, q̄ est ratio diuina. Vnde in psal. 4.
dicitur, Multi dicunt. Quis ostendit nobis bona? Si-
gnatū est super nos lumen uultus tui, domine. qua-
si diceret, Lumen rōnis, quod in nobis est, intantū
potest nobis ostendere bona, & nostrā uoluntatem
regulare, in quantum est lumen uultus tui, i. a uultu
tuo deriuatum. Vnde manifestum est, quōd multo
magis dependet bonitas uolūtatis humanæ à lege
æterna, quā à ratione humana: & ubi deficit huma-
na ratio, oportet ad rationem æternam recurrere.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quōd unius rei nō
sunt plures mēsuræ proximæ, possunt tamen esse
plures mēsuræ, quarum una sub alia ordinetur.

AD SECUNDVM dicendum, quōd mēsurā proxi-
ma est d̄ homogenea mēsurato, non autem mē-
surā remota.

AD TERTIVM dicēdū, quōd licet lex æterna sit
nobis ignota, secundū quod est in mēte diuina, in-
notescit tñ nobis aliquāter, uel per rationem na-
turalem quæ ab ea deriuatur ut propria eius imago,
uel per aliqualem reuelationem superadditam.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bonitas uoluntatis dependeat ex lege æterna.

AD QUARTVM sic proceditur. Videtur, quōd bo-
nitas uolūtatis humanæ nō depēdeat à lege
æterna. Vnī. n. una ē regula & mēsurā: sed regula hu-
manæ uolūtatis, ex qua eius bonitas depēdet, ē rō re-
cta: ergo nō depēdet bonitas uolūtatis à lege æterna.

¶ 2 Præ. Mensura est homogenea mēsurato, ut dī
10. Metaph. sed lex æterna non est homogenea uo-
lūtati humanæ: ergo lex æterna nō potest esse mēsu-
ra uolūtatis humanæ, ut ab eo bonitas ei⁹ depēdeat.

¶ 3 Præ. Mēsurā debet esse certissima: sed lex æterna
est nobis ignota: ergo nō pōt esse nra uolūtatis mē-
sura, ut ab ea bonitas uoluntatis nostra dependeat.

SED CONTRA est, quod Aug. * dicit 22. lib. contra
Faustum, quōd, Peccatum est factum, dictum, uel
concupitū aliquid contra æternā legem: sed malitia
uolūtatis est radix peccati: ergo cū malitia bonitati
opponat, bonitas uolūtatis dependet à lege æterna.

RESPON. Dicēdū, quōd in omnibus causis ordi-
natis, effectus plus depēdet à causa prima, quā à cau-
sa secunda: quia causa secunda nō agit, nisi in uirtute
primæ causæ. Quōd autem rō humana sit regula uo-
lūtatis humanæ, ex qua eius bonitas mēsuretur, ha-
bet ex lege æterna, q̄ est ratio diuina. Vnde in psal. 4.
dicitur, Multi dicunt. Quis ostendit nobis bona? Si-
gnatū est super nos lumen uultus tui, domine. qua-
si diceret, Lumen rōnis, quod in nobis est, intantū
potest nobis ostendere bona, & nostrā uoluntatem
regulare, in quantum est lumen uultus tui, i. a uultu
tuo deriuatum. Vnde manifestum est, quōd multo
magis dependet bonitas uolūtatis humanæ à lege
æterna, quā à ratione humana: & ubi deficit huma-
na ratio, oportet ad rationem æternam recurrere.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quōd unius rei nō
sunt plures mēsuræ proximæ, possunt tamen esse
plures mēsuræ, quarum una sub alia ordinetur.

AD SECUNDVM dicendum, quōd mēsurā proxi-
ma est d̄ homogenea mēsurato, non autem mē-
surā remota.

AD TERTIVM dicēdū, quōd licet lex æterna sit
nobis ignota, secundū quod est in mēte diuina, in-
notescit tñ nobis aliquāter, uel per rationem na-
turalem quæ ab ea deriuatur ut propria eius imago,
uel per aliqualem reuelationem superadditam.

Inf. q. 21. ar.
1. cor.
Super
q. 9. art. 11.
6. eth. 2. r. 3.
q. 9. art. 1.
* In princ.
pio libri.
art. 1. & 2.

Inf. q. 21. ar.
1. cor.
1. cor. 4. to. 3.
c. 27. in prin-
cipio. 10. 6.

D. 13.

¶ Super Questionem
decimam Articu-
lum quintum & sextum.

ARTICULVS. V.

Vtrum uoluntas discordans a ratione
errante sit mala.

F bona, sint prohibita, erit ratio, uel conscientia erras. Et similiter, si ratio, uel conscientia dicat alicui, quod id quod est secundum se indifferens, ut leuare festucam de terra, sit prohibitum, uel preceptum, erit ratio, uel conscientia errans. Dicunt ergo, quod ratio, uel conscientia errans circa indifferentia siue precipiendo, siue prohibendo, obligat, ita quod uoluntas discordans a tali ratione errante, erit mala, & peccatum: sed ratio, uel conscientia errans precipiendo ea, quae sunt per se mala, uel prohibendo ea, quae sunt per se bona, & necessaria ad salutem, non obligat: unde in talibus uoluntas discordans a ratione, uel conscientia errante, non est mala. Sed hoc irrationabiliter dicitur. In indifferentibus enim uoluntas discordans a ratione, uel conscientia errante, est mala aliquo modo propter obiectum, a quo bonitas, uel malitia uoluntatis dependet: non autem propter obiectum secundum sui naturam, sed secundum quod per accidens a ratione apprehenditur ut malum, ad faciendum, uel ad uitandum. Et quia obiectum uoluntatis est id, quod proponitur a ratione, ut dictum est, ex quo aliquid proponitur a ratione ut malum, uoluntas, dum in illud fertur, accipit rationem mali: hoc autem contingit non solum in indifferentibus, sed etiam in per se bonis, uel malis. Non solum enim id, quod est indifferens, potest accipere rationem boni, uel mali per accidens, sed etiam id, quod est bonum, potest accipere rationem mali, uel illud, quod est malum, rationem boni, propter apprehensionem rationis: puta, abstinere a fornicatione, bonum quoddam est: tamen in hoc bonum non fertur uoluntas, nisi secundum quod a ratione proponitur. Si ergo proponatur ut malum a ratione errante, fertur in hoc sub ratione mali, unde uoluntas erit mala, quia uult malum, non quidem id quod est malum per se, sed id quod est malum per accidens, propter apprehensionem rationis. Et similiter credere in Christo, est per se bonum, & necessarium ad salutem: sed uoluntas non fertur in hoc, nisi secundum quod a ratione proponitur. Unde, si a ratione proponatur ut malum, uoluntas fertur in hoc ut malum, non quia illud sit malum in se, sed quia est malum per accidens ex apprehensione rationis. Et ideo Philosophus dicit in 7. Eth. quod, per se loquendo, incontinentes est, qui non sequitur rationem rectam, per accidens autem, qui non sequitur etiam rationem falsam. Unde dicendum, quod simpliciter omnis uoluntas discordans a ratione siue recta, siue errante, semper est mala.

Ad primum ergo dicendum, quod iudicium rationis errantis licet non deriuetur a Deo, tamen ratio errans, iudicium suum proponit ut verum, & per consequens ut a Deo deriuatum, a quo est omnis ueritas.

Ad secundum dicendum, quod uerbum Augustini habet locum, quando cognoscitur quod inferior potestatis precipit aliquid contra preceptum superioris potestatis. Sed si aliquis crederet, quod preceptum Proconsulis, esset preceptum Imperatoris, contemnendo preceptum Proconsulis, contemneret preceptum Imperatoris. Et similiter, si aliquis homo cognosceret, quod ratio humana diceret alicui contra preceptum Dei, non teneretur rationem sequi: sed tunc ratio non totaliter esset errans: sed quando ratio errans proponit aliquid ut preceptum Dei, tunc idem est contemnere dictamen rationis, & Dei preceptum.

Ad tertium dicendum, quod ratio, quando apprehendit aliquid ut malum, semper apprehendit illud sub aliqua

Circa materiam quinti & sexti articuli, omisso tertio, & quarto, aduerte cofessor, quod de positio erronea rationis fit non solum per oppositam rationem, aut ueritatis cognitionem, sed etiam per exclusionem ad applicationem ad opus, uerbi gratia, Mulier audiens a predicatore, quod ueritatis capillis est peccatum mortale, quod est similitudo, concipiesq; ex ratione audita, & auctoritate predicatoris, talem uisum esse peccatum mortale: & ex alia parte uellet uti huiusmodi capillis: & inde ratione, hinc appetitu mouente, nescit soluere motiua rationis erroneae contrariae appetitui suo: tunc putans absque solutione rationis id sibi licere, uti talibus capillis. In hoc, & similibus, non est proprie loquedo, uoluntas discordans a ratione errante: quia non fit contra conscientiam. Et ratio est, quia licet maneat ratio errans in se, non manet tamen applicata ad hoc uelle, nec actualiter, nec uirtualiter, sed deponit applicationem illam: ac per hoc erronea conscientia, quae in applicatione consistit. Licet autem hoc abique ulla alia ratione fit, etiam si ex impetu uel libito fiat: quia ratio erronea non habet in se uel liget, sed quatenus acceptat. Unde ex quacumque causa non acceptat uel in se, uel in applicatione, non ligat.

9. di. 90. q. 3.
ar. 2. cor. &
ar. 3. per to.
& 4. dist. 9.
ar. 3. q. 2. ad
2. Et uerit. q.
17. ar. 4. Et
mal. q. 3. ar.
9. ad 8. Et
quod. 3. arti.
27. & quol.
8. ar. 13. &
15. & quol.
9. ar. 15. cor.
& Rom. 14.
le. 2. & le. 3.
fin. Et Gal.
5.
* art. p. r. c. e.
* In sm. 6. de
u. b. Domi
na medio
202. 10.

¶ 79. art. 13.

¶ P. P. q. 79.
ar. 13.

RESPON. Dicendum, quod cum conscientia sit quodammodo dictamen rationis, est enim quaedam applicatio scientiae ad actum, ut in primo dictum est: idem est querere, Vtrum uoluntas discordans a ratione errante sit mala, quod querere, Vtrum conscientia errans obliget.

Circa quod aliqui distinxerunt tria genera actuum. Quidam enim sunt boni ex genere: quidam sunt indifferentes: quidam sunt mali ex genere. Dicunt ergo, quod si ratio, uel conscientia dicat aliquid esse faciendum quod sit bonum ex suo genere, non est ibi error. Similiter, si dicat aliquid non esse faciendum, quod est malum ex suo genere: eadem. n. ratione precipiuntur bona, qua prohibentur mala. Sed si ratio, uel conscientia dicat alicui, quod illa quae sunt secundum se mala, homo teneatur facere ex precepto: uel quod illa quae sunt secundum se

qua ratione mali: puta, quia contrariatur diuino precepto, vel quia est scandalum, uel propter aliqd huiusmodi: & tunc ad talem speciem malitiae reducitur talis mala uoluntas.

ARTICVLVS VI.

Vtrum uoluntas concordans rationi erranti sit bona.

Sup. arti. 5. & 10. et ibi in dicitur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod uoluntas concordans rationi erranti sit bona. Sicut enim uoluntas discordans a ratione, tendit in id quod ratio iudicat malum, ita uoluntas concordans rationi, tendit in id quod ratio iudicat bonum: sed uoluntas discordans a ratione etiam errante est mala: ergo uoluntas concordans rationi etiam erranti, est bona.

¶ 1. Præ. Voluntas concordans præcepto Dei, & legi æternæ, semper est bona: sed lex æterna, & præceptum Dei proponitur nobis per apprehensionem rationis etiam errantis: ergo uoluntas concordans etiam rationi erranti est bona.

¶ 2. Præ. Voluntas discordans a rōne errante est mala. Si ergo uoluntas concordans rationi erranti sit et mala, uideatur quod omnis uoluntas habentis rationem errantē, sit mala: & sic talis homo erit perplexus, & ex necessitate peccabit, quod est inconueniens: ergo uoluntas concordans rationi erranti est bona.

SED CONTRA. Voluntas occidentium Apostolos erat mala: sed tamen concordabat rationi erranti ipsorum, secundum illud Ioan. 16. Venit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obsequiū se præstare Deo: ergo uoluntas concordans rationi erranti potest esse mala.

RESPON. Dicendū, quod sicut præmissa questio eadem est cum quaestione, qua quaeritur, Vtrum conscientia erronea liget: ita ista questio eadem est cū illa qua quaeritur, Vtrum conscientia erronea excuset. Hæc autem questio depēdet ab eo, quod supra de ignorantia dictum est. * Dictū est enim supra, quod ignorantia quandoque causat inuoluntariū, quandoque autē non. Et quia bonum, & malum morale consistit in actu, inquantū est uoluntarius, ut ex præmissis patet, * manifestum est, quod illa ignorantia, quæ causat inuoluntariū, tollit rōnem boni, & mali moralis, non autē illa quæ inuoluntarium non causat. Dictū est etiam supra, * quod ignorantia, quæ est aliquo modo uolita siue directe, siue indirecte, non causat inuoluntariū. Et dico ignorantia directe uoluntariam, in quā actus uoluntatis fertur: indirecte autem propter negligentiam, ex eo quod aliquis non uult illud scire, quod scire tenet, ut supra dictū est. * Si igitur rō, uel conscientia erret errore uoluntario uel directe, uel propter negligentiam, quia est error circa id, quod quis scire tenetur, tūc talis error rōnis, uel conscientia: nō excusat, quin uoluntas concordans rōni, uel conscientia: sic erranti, sit mala. Si autem sit error, qui causat inuoluntariū, proueniens ex ignorantia alicuius circumstantiæ absque omni negligentia, tunc talis error rōnis, uel conscientia: excusat, ut uoluntas concordans rationi erranti non sit mala: puta, si rō errans dicat, quod homo teneatur ad uxorem alterius accedere, uoluntas concordans huic rōni erranti est mala, eo quod error iste prouenit ex ignorantia legis Dei, quam scire tenetur. Si autem rō erret in hoc, quod credat aliquā mulierē submissam, esse suā uxorem, & ea petente debitū, uelit cōcognoſcere, excusatur uoluntas eius, ut nō sit mala: quia error iste ex ignorantia circumstantiæ prouenit, quæ excusat, & inuoluntarium causat.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod sicut Dionys. dicit in 4. ca. de di. nomin. * Bonum cauſatur ex integra causa, malū autē ex singularibus defectibus. Et ideo ad hoc quod dicatur malū id, in quod fertur uoluntas, sufficit, siue quod sicut suā naturā sit malū, siue quod apprehendatur ut malum: sed ad hoc quod sit bonū, requiritur quod utroque modo sit bonū.

par. 4. a. me. dicit ill. ius.

AD SECVNDVM dicendū, quod lex æterna errare nō potest: sed ratio humana potest errare: & ideo uoluntas concordans rationi humanæ non semper est recta, nec semper est concordans legi æternæ.

AD TERTIVM dicendū, quod sicut in syllogisticis uno inconuenienti dato, necesse est alia sequi: ita in moralibus, uno inconuenienti posito, ex necessitate alia sequitur: sicut supposito quod aliquis querat inanē gloriā, siue propter inanē gloriā faciat quod face re tenetur, siue dimittat, semper peccabit. Nec tamē est perplexus, quia potest intentionem malam dimittere: & similiter supposito errore rationis, uel conscientia: qui procedit ex ignorantia non excusante, necesse est, quod sequat malū in uoluntate. Nec tamen est homo perplexus: quia potest ab errore recedere, cum ignorantia sit uincibilis, & uoluntaria.

ARTICVLVS VII.

Vtrum uoluntatis bonitas in his, quæ sunt ad finem, dependeat ex intentione finis.

Super Questionis decimononæ Articulum septimum.

CIRCA titulū articuli septimi, aduerte, quod licet hæctenus de uoluntate, i. de actu interiori uoluntatis, in hac questione tractatum sit: hoc arti. questio est de uoluntate, id est, de actu interiori uoluntatis, ut distinguitur contra intentionem. Ea autē necessitas questionis huius fuit, quia uoluntas ab intentione sæpe distingui solet, & plurimum intentionis iudicari in continua morum frequentia, uoluntatisque ex intentione accusari, uel excusari.

2. di. 38. ar. 4. ad 4. & ar. 5. cor. & di. 40. arti. 2. & in expo. II. Art. 2.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod bonitas uoluntatis non dependeat ex intentione finis. Dictum est enim supra, * quod bonitas uoluntatis dependet ex solo obiecto: sed in his, quæ sunt ad finem, aliud est obiectum uoluntatis, & aliud finis intentus: ergo in talibus bonitas uoluntatis non dependet ab intentione finis.

¶ 1. Præ. Velle seruare mandatū Dei, pertinet ad uoluntatem bonam: sed hoc potest referri ad malum finem, scilicet, ad finem inanis gloriæ, uel cupiditatis, dum aliquis uult obedire Deo propter temporalia consequenda: ergo bonitas uoluntatis non dependet ab intentione finis.

¶ 2. Præ. Bonum, & malum sicut diuersificant uoluntatem, ita diuersificant finem: sed malitia uoluntatis non dependet a malitia finis intenti. Qui enim uult furari ut det eleemosynam, uoluntatem malā habet, licet intendat finem bonum: ergo etiam bonitas uoluntatis nō depēdet a bonitate finis intenti.

SED CONTRA est, quod Aug. * dicit 9. confessionū, quod intentio remuneratur a Deo: sed ex eo aliquid remuneratur a Deo, quia est bonum: ergo bonitas uoluntatis ex intentione finis dependet.

RESPON. Dicendum, quod intentio dupliciter se potest habere ad uoluntatē, Vno modo ut præcedens: alio modo ut concomitans. Præcedit quidē casualiter intentio uoluntatē, quando aliquid uolumus propter intentionē alicuius finis: & tunc ordo ad finem, consideratur ut ratio quedam bonitatis ipsius uoliti, puta cum aliquis uult ieiunare propter Deū: habet enim ieiuniū rōnem boni ex hoc ipso, quod fit propter Deū. Vnde, cum bonitas uoluntatis depēdeat a bonitate uoliti, ut supra dictū est, * necesse est

Super

art. 1. & 2. est

q. 4. art. 8.

art. 2. huius quæst.

ca. 1. & 11. c. 9. articulum 2. q. 4. art. 3.

D. 3. 4.

* 8. art. 3.

est quod dependat ex intentione finis. Consequitur autem intentio uoluntatem, quando accedit uoluntati praexistenti, puta, si aliquis uellet aliquid facere, & postea referat illud in Deum: & tunc prima uoluntatis bonitas non dependet ex intentione sequenti, nisi quatenus reiteratur actus uoluntatis cum sequenti intentione.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quando intentio est causa uolendi, ordo ad finem accipitur ut quaedam ratio bonitatis in obiecto, ut dictum est.*

AD SECUNDUM dicendum, quod uoluntas non potest dici bona, si sit intentio mala, causa uolendi: Qui enim uult dare elemosynam propter inanem gloriam consequendam, uult id, quod de se est bonum sub ratione mali: & ideo prout est uoluitum ab ipso, est malum, unde uoluntas eius est mala. Sed si intentio sit consequens, tunc uoluntas potuit esse bona: & per intentionem sequentem non deprauatur ille actus uoluntatis, qui praecessit, sed actus uoluntatis qui iteratur.

AD TERTIUM dicendum, quod, sicut iam dictum est, * malum contingit ex singularibus defectibus, bonum autem ex tota, & integra causa. Unde siue uoluntas sit eius, quod est secundum se malum, & sub ratione boni, siue sit bona sub ratione mali, semper uoluntas erit mala: sed ad hoc quod sit uoluntas bona, requiritur quod sit boni sub ratione boni, id est, quod uelit bonum, & propter bonum.

¶ Super Questionis decimae articulum octauum.

ARTICULVS. VIII.

¶ Vtrum quantitas bonitatis, uel malitia in uoluntate, sequatur quantitatem boni, uel mali in intentione.

IN titulo articuli octauo, uoluntas sumitur ut in precedenti articulo.

¶ In corpore eiusdem articuli aduerte primo, quod auctor principalis determinat, quod quaesierit. Quae sunt enim de quantitate uoluntatis & intentionis: determinat autem de quantitate predictorum, & actus etiam exterioris: & hoc ad perfectionem doctrinae, & propter ideam rationis, quod ad hoc, in uoluntate, & actu exteriori sublati impedimur. Aduerte secundum, quod in littera distinguitur tam uoluntas, quam actus exterior, reisper se scilicet secundum se, & ut fiat sub intentione: & dicitur, quod nec quantitas ex obiecto, nec quantitas ex modo intentionis descendit necessario in actum uolitionis, aut actus exterioris secundum se, seu materialiter, id est, ut tendunt in sua obiecta propria: sed quantitas utraque, scilicet ex obiecto, & modo intentionis, redundat in utrumque actum, scilicet uoluntatis, &

ex intentione actus, quia intensius uult, uel agit quod est maius ex parte agentis. Si igitur loquamur de quantitate utriusque quantum ad obiectum, manifestum est, quod quantitas actus non sequitur quantitatem intentionis: quod quidem ex parte actus exterioris contingere potest dupliciter. Vno modo quia obiectum, quod ordinatur ad finem intentionum, non est proportionatum fini illi: sicut si quis daret decem libras, non posset consequi suam intentionem, si intenderet emere rem ualentem centum libras. Alio modo propter impedimenta, quae superuenire possunt circa exteriorem actum, quae non est in potestate nostra remouere: puta, aliquis intendit ire usque Romam, & occurrunt ei impedimenta, quod non potest hoc facere. Sed ex parte interioris actus uoluntatis non est nisi uno modo: quia interiores actus uoluntatis sunt in potestate nostra, non autem exteriores actus. Sed uoluntas potest uelle aliquid obiectum non proportionatum fini intento: & sic uoluntas, quae fertur in illud obiectum absolute consideratum, non est tantum bona quantum est intentio. Sed quia etiam ipsa intentio quodam modo pertinet ad actum uoluntatis, in quantum scilicet est ratio eius, propter hoc redundat quantitas bonae intentionis in uoluntatem, in quantum scilicet uoluntas uult aliquid bonum magnum ut finem: licet illud, per quod uult consequi tantum bonum, non sit dignum illo bono. Si uero consideretur quantitas intentionis, & actus secundum intentionem utriusque, sic intentio intentionis redundat in actum interioris, & exterioris uoluntatis, quia ipsa intentio quodammodo se habet formaliter ad utrumque, ut ex supra dictis patet: licet materialiter intentione recta existente intensius possit esse actus interior, uel exterior, non ita intensius, materialiter loquendo, puta, cum aliquis non ita intensius uult medicinam sumere, sicut uult sanitatem: tamen hoc ipsum, quod est intensius intendere sanitatem, redundat formaliter in hoc, quod est intensius uelle medicari. Sed tamen hoc est considerandum, quod intensio actus interioris, uel exterioris, potest referri ad intentionem ut obiectum, puta, cum aliquis intendit intensius uelle, uel aliquid intensius operari, & tamen non propter hoc intensius uult, uel operatur, quia quantitas

exterioris, ut fiat sub intentione, seu formaliter, id est, ut tendunt in finem, quem respicit intentio.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli, dubium occurrit, quomodo verificetur, quod quantum mala est intentio, tantum mala est uoluntas, an scilicet verificetur de uoluntate materialiter, & secundum se: aut formaliter; & ut fiat sub intentione. Si secundum modo, nulla est differentia inter quantitatem bonitatis, & malitiae in hoc: quoniam, ut in corpore articuli patet, quantitas intentionis bonae redundat in uoluntatem, & actum formaliter. Si primo modo, sic enim uult falsum manifeste: quoniam neutra malitia necessario descendit ex intentione in uoluntatem materialiter.

¶ Ad hoc dicitur, quod ea, quae dicta sunt in corpore articuli, verificantur de quantitate bonitatis, & malitiae. Et de bonitate quidem in littera patet: de malitia autem eiusdem rationis probatur. Quod enim quantitas male intentionis ex obiecto non necessario descendat in uoluntatem secundum se, patet ex hoc, quod intendens aliquid magnum malum, potest uelle uti aliquo medio non sufficienter consono tanto malo: sicut si quis uellet emere episcopatum & offerret solas preces. Quod etiam quantitas male intentionis ex modo, non descendat in quantitatem actus secundum se, patet ex hoc, quod contingit intendere intendentem adulterium, minus libenter frangere murum, per quem ingreditur ad intenum habendum. Cum igitur non oporteat esse uerum, quod quantum mala est intentio, tantum mala sit uoluntas materialiter: relinquatur, ut verificetur hoc dictum de uoluntate formaliter, id est, ut fiat

In corp. art.

D. 22. 3. 1. 2. 3.

Ar. 6. ad 1.

D. 296.

Supr. art. 7. ad 1. Et m. q. 2. art. 2. ad 3.

¶ In interli. ibid.

¶ Art. p. p. ce.

In 10

q. 114

In con

art. 7. & 1.

1. d. 4. Et v. 29. ar.

q. 12. ar. 1.

rat suo intentione. Et ad obiectione contra hoc, dicitur qd si hoc saluat differentia intentionis bonitatis, & malicie in hoc, qd quantitas malicie intentionis, est semper quantitas malicie uoluntatis formaliter, sicut qd absolute constituit ea tm mala: quantitas uero bonitatis intentionis non oportet, qd sit quantitas bonitatis uoluntatis. Et ro differentia est, qd sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis. Constat aut, qd malicia in intentione sufficit ad constituenda uoluntate malam, bonitas aut non: qd boni consistit ex ca i regra, mali aut ex particularibus defectibus. Vn dabo eleemosynam pp inanem gloriam, no solu intentione est mala, sed etia actus formaliter: & consequenter quanto peior est intentio, tanto peior erit actus formaliter. Sicut absolute conceditur, qd actus dantis eleemosynam pp inanem gloriam, est malus: ita absolute concedendum est, qd actus dantis eleemosynam pp maximam affectionem inanis glorie, est peior. Et similiter si fiat propter manus malu, puta, libuersionem heredei: sed furado diuine pp subueniendum pauperibus, bonitas intentionis no constituit bonitate actus: & consequenter quantitas bonitatis in intentione, no constituit quantitate bonitatis in actu. In quo, n. no ponitur bonitas, in eo, nec quantitas illi cogitari pot, & hac est intentio litera.

Super Questionis de intentione Articuli nonum.

In arti. 9. circa illa uerba. Ad bonitate uoluntatis humane requirit, qd ordinetur i summum bonum, memento qd ordinari in summum bonum, contingit tripliciter. Vno mo in coi, & hoc coe est bonis, & malis: qd libet n. pp aliqd, operat apparet sibi summum bonum. Alio mo in specialia, coe fute tm: sicut si qs nesciens in quo

tem intenti boni no sequitur bonitas actus interioris, uel exterioris, ut dictum est. * Et inde est, qd non quantum aliquis intendit mereri, meretur: quia quantitas meriti consistit in intensiōne actus, ut infra dicitur. *

AD PRIMVM ergo dicendum, quod glossa illa loquitur quantum ad reputationem Dei, qui precipue considerat intentionem finis. Vnde alia glossa dicit ibidem quod thesaurus cordis; intentio est, ex qua Deus iudicat opera. Bonitas enim intentionis, ut dictum est, * redundat quodammodo in bonitatem uoluntatis, quae facit etiam exteriorē actū apud Deum meritorium.

AD SECUNDVM dicendum, quod sola bonitas intentionis non est tota causa bonae uoluntatis: unde ratio non sequitur.

AD TERTIVM dicendum, quod sola malitia intentionis sufficit ad malitiam uoluntatis. Et ideo etiam quantum mala est intentio, tantum etiam mala est uoluntas: sed non est eadem ratio de bonitate, ut dictum est. *

ARTICVLVS IX.

Utrum bonitas uoluntatis dependeat ex conformitate ad uoluntatem diuinam.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, quod bonitas uoluntatis humane non dependeat ex conformitate uoluntatis diuinae. Impossibile est enim uoluntate hominis conformari uoluntati diuinae: ut patet per id, quod dicitur Isai. 55. Sicut exaltantur caeli à terra, ita exaltatae sunt uiae meae à uis uestris: & cogitationes meae à cogitationibus uestris. Si ergo ad bonitatem uoluntatis requireretur conformitas ad diuinam uoluntatem, sequeretur, qd impossibile esset hominis uoluntatem esse bonam: quod est inconueniens.

¶ 2 Præterea. Sicut uoluntas nostra deriuatur à uoluntate diuina, ita scientia nostra deriuatur à scientia diuina: sed non requiritur ad scientiam nostram, quod sit conformis scientiae diuinae, multa enim Deus scit, quae nos ignoramus: ergo non requiritur quod uoluntas nostra sit conformis uoluntati diuinae.

¶ 3 Præterea. Uoluntas est actionis principium: sed actio nostra non potest conformari actioni diuinae: ergo nec uoluntas uoluntati.

SED CONTRA est, quod dicitur Mat. 26. Non sicut ego uolo, sed

sicut tu uis: quod dicit, quia rectum uult esse hominem, & ad Deum dirigi, ut Augustinus dicit in Enchir. * Rectitudo autem uoluntatis est bonitas eius: ergo bonitas uoluntatis dependet ex conformitate ad uoluntatem diuinam.

RESPONDEO. Dicendum, quod sicut dictum est, * Bonitas uoluntatis dependet ex intentione finis. finis autem ultimus uoluntatis humane est summum bonum, quod est Deus, ut supra dictum est. * Requiritur ergo ad bonitatem humane uoluntatis, quod ordinetur ad summum bonum: hoc autem bonum primo quidem & per se, comparatur ad uoluntatem diuinam ut obiectum proprium eius. Illud autem quod est primum in quolibet genere, est mensura, & ratio omnium, quae sunt illius generis. Vnum quodque autem rectum, & bonum est, in quantum attingit ad propriam mensuram: ergo ad hoc quod uoluntas hominis sit bona, requiritur quod conformetur uoluntati diuinae.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uoluntas hominis non potest conformari uoluntati diuinae per aequiparantiam, sed per imitationem. Et similiter conformatur scientia hominis scientiae diuinae, in quantum cognoscit uerum: & actio hominis actioni diuinae, in quantum est agentis conueniens: & hoc per imitationem, non autem per aequiparantiam. Vnde patet solutio ad secundum, & ad tertium argumentum.

ARTICVLVS X.

Utrum necessarium sit uoluntatem humanam conformari uoluntati diuinae in uolito ad hoc, quod sit bona.

AD DECIIMVM sic proceditur. Videtur, quod uoluntas hominis non debeat semper conformari diuinae uoluntati in uolito. Non enim possumus uelle quod ignoramus. Bonum enim apprehensum, est obiectum uoluntatis: sed quid Deus uelit, ignoramus in plurimis: ergo non potest humana uoluntas diuinae uoluntati conformari in uolito.

¶ 2 Præterea. Deus uult damnare aliquem, quem praescit in mortali peccato moriturum. Si ergo homo teneretur conformare uoluntatem suam diuinae uoluntati in uolito, sequeretur, qd homo teneretur uelle suam damnationem: quod est inconueniens.

constat summum bonum pura in uisione Dei, uel i Deo, operatur pp summum bonum, qd in ueritate est summum bonum, & hoc potest conuenire bonis. Tertio mo in speciali, & distincte: ut si qd operari intendit pp Deum cognoscendum, amandum &c. Et hoc et contingit dupliciter, pura, pp cognitionem, amoremq; &c. ad q natura potest, & ad q gra Dei eleuat. In proposito igitur, ad bonitatem uoluntatis humane requiritur, qd ordinetur ad summum bonum non apparet, sed in ueritate est summum bonum, uel distincte naturaliter, uel supnaturaliter et in statu personae. Qd dico pp Gentiles, & ignorantes. Si n. fm oportio nec coe fite sibi luminis, in uerum summum bonum ordinat actioes suas, bonae moraliter erunt: & si non, non.

Super quest. decime nonum Artic. decimum.

In arti. 10. iungito uerba in rñsione ad primum, uerbis in corpore arti. & memor supradictorum in ar. 6. q. prima, aduerte, qd quae uelle aliqd sub rone boni, e uelle illud pp summum bonum: ideo dicitur qd uoluntas uolens aliqd sub rone boni, e conformis diuinae uoluntati in uolito formaliter, qd est uelle pp diuinum, & coe bonum. Sed caue ne propterea dicas oem uoluntatem semp conformari diuinae in uolito formaliter: qd nullus operat alpicens ad malu, sed ad aliquam boni rone. Et consequenter uoluntas malis conformatur diuinae uoluntati in uolito formaliter: hoc n. falsum est. Licet enim uoluntas quantumcumque mala, in quantum habet aliqd boni, sit conformis diuinae uoluntati, ac p hoc possit fm quid dici conformis diuinae uoluntati in uolito formaliter, sicut potest fm qd dici bona: simpliciter tm illa sola uoluntas est conformis diuinae uoluntati in uolito formaliter, quae sub ratione boni non apparet, sed

In isto arti.

q. 11. q. 4.

In corp. ar.

art. 7. ad 2. & 1.

1. d. 48. ar. 1. Et ver. q. 23. ar. 7. cor.

q. 11. ar. 6.

*Habet. coe cione prima in Psa. 32. super i illud Redios de cet. c. ollau dato. to. 8. art. 7.

q. 1. ar. 8.

Inf. q. 39. ar. 3. ad 3. &c. 22. q. 104. ar. 4. ad 3. & 1. dist. 48. ar. 3. & 4. Et ver. ri. q. 23. ar. 7. & 8. Et op. 9. q. 87.

vis, sed uerit' exerce-
tur. Ad hanc enim
conformitatem tene-
mur, cum illa, quae
est secundum boni
rationem siue veri,
siue apparentis nati-
sumus. In hac perfis-
tere, uirtutis opus
est.

Super

Aug. eocio-
ne 1. de pri-
ma parte
Psal. 10. 8.

¶ 3 Præterea. Nullus tenetur vel-
le aliquid, quod est contra piete-
tem: sed si homo uellet illud quod
Deus uult, hoc esset quandoque
contra pietatem, puta, cum Deus
uult mori patrem alicuius: si fi-
lius hoc idem uellet, contra pie-
tatem esset: ergo non tenetur
conformare uoluntatem suam
uoluntati diuinæ in uolito.

SED CONTRA est, quia super illud Psalm. 32.
Rectos decet collaudatio, dicit glo: Rectum cor
habet, qui uult quod Deus uult: sed quilibet tenetur
habere rectum cor: ergo quilibet tenetur uelle,
quod Deus uult.

¶ 2 Præterea. Forma uoluntatis est ex obiecto, sicut
& cuiuslibet actus: si ergo tenetur homo conformare
uoluntatem suam uoluntati diuinæ, requiritur
quod teneatur conformare in uolito.

¶ 3 Præterea. Repugnantia uoluntatum consistit in
hoc, quod homines diuersa uolunt: sed quicumque
habet uoluntatem repugnantem diuinæ uoluntati,
habet malam uoluntatem: ergo quicumque non
conformat uoluntatem suam uoluntati diuinæ in
uolito, habet malam uoluntatem.

RESPONDEO. Dicendum, quod sicut ex præ-
dictis patet, * Uoluntas fertur in suum obiectum,
secundum quod à ratione proponitur. Contingit
autem aliquid à ratione considerari diuersimode,
ita quod sub una ratione est bonum, & secundum
aliam rationem non bonum: & ideo si uoluntas
alicuius uelit illud esse, secundum quod habet ra-
tionem boni, est bona: & uoluntas alterius, si uelit
illud idem non esse secundum quod habet rationem
mali, erit uoluntas etiam bona. Sicut iudex habet
bonam uoluntatem, dum uult occisionem latro-
nis, quia iusta est: uoluntas autem alterius, puta, uxoris,
uel filii, qui uult non occidi ipsum, in quantum
est secundum naturam mala occisio, est etiam bona.
Cum autem uoluntas sequatur apprehensionem
rationis, uel intellectus, secundum quod ratio boni
apprehensi fuerit communior, secundum hoc &
& uoluntas fertur in bonum communius: sicut pa-
tet in exemplo proposito. Nam iudex habet curam
boni communis, quod est iustitia: & ideo uult occi-
sionem latronis, quæ habet rationem boni secun-
dum relationem ad statum communem. Uxor autem
latronis considerare habet bonum priuatum
familiae, & secundum hoc uult maritum latronem
non occidi. Bonum autem totius uniuersi est id,
quod est apprehensum à Deo, per est uniuersi factor,
& gubernator: unde quicquid uult, uult sub ratio-
ne boni communis, quod est sua bonitas, quæ est
bonum totius uniuersi. Apprehensio autem crea-
turæ secundum suam naturam, est alicuius boni
particularis proportionati suæ naturæ. Contingit
autem aliquid esse bonum secundum rationem
particularem, quod non est bonum secundum
rationem uniuersalem: aut e conuerso, ut dictum
est. * Et ideo contingit, quod aliqua uoluntas est
bona uolens aliquid secundum rationem particu-
larem consideratum, quod tamen Deus non uult
secundum rationem uniuersalem, aut e conuerso.
Et inde est etiam, quod possunt diuersæ uolunta-
tes diuersorum hominum circa opposita esse bo-
næ, prout sub diuersis rationibus particularibus uo-
lunt hoc esse, uel non esse. Non est autem recta
uoluntas alicuius hominis uolentis aliquid bo-
num particulare, nisi referat illud in bonum

In isto art.

commune, sicut in finem: cum etiam naturalis
appetitus cuiuslibet partis ordinetur in bonum
commune totius. Ex fine autem sumitur quasi
formalis: ratio uolendi illud, quod ad finem ordi-
natur: unde ad hoc, quod aliquis recta uolun-
tate uelit aliquid particulare bonum, oportet quod
illud particulare bonum sit uoluitum materialiter:
bonum autem commune diuinum, sit uoluitum
formaliter. Uoluntas igitur humana tenetur con-
formari diuinæ uoluntati in uolito formaliter:
tenetur enim uelle bonum diuinum, & commu-
ne, sed non materialiter, ratione iam dicta. * art.

Sed tamen quantum ad utrumque, aliquo modo
uoluntas humana conformatur uoluntati diuinæ:
quia secundum quod conformatur uoluntati di-
uinæ in communi ratione uoliti, conformatur ei
in fine ultimo: secundum autem quod non con-
formatur ei in uolito materialiter, conformatur
ei secundum rationem causæ efficientis: quia hanc
proprium inclinationem consequentem naturam,
uel apprehensionem particularem huius rei, ha-
bet res à Deo, sicut à causâ effectiua: unde conse-
quitur dici, quod conformatur, quantum ad hoc, uo-
luntas hominis uoluntati diuinæ: quia uult hoc,
quod Deus uult cum uelle. Est & alius modus
conformitatis secundum rationem causæ forma-
lis, ut scilicet homo uelit aliquid ex charitate, si-
cut Deus uult. Et ista etiam conformitas reducit
ad conformitatem formalem, quæ attenditur ex or-
dine ad ultimum finem, quod est proprium ob-
iectum charitatis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uoluitum di-
uinum, secundum rationem communem, quale sit,
scire possumus. Scimus enim, quod Deus quic-
quid uult, uult sub ratione boni: & ideo quicumque
uult aliquid sub quacunque ratione boni, habet uolun-
tatem conformem uoluntati diuinæ, quantum ad
rationem uoliti: sed in particulari nescimus quid
Deus uelit: & quantum ad hoc non tenemur con-
formare uoluntatem nostram diuinæ uoluntati.
In statu tamen gloriæ omnes uidebunt in singulis,
quæ uolent, ordinem eorum ad id, quod Deus cir-
ca hoc uult: & ideo non solum formaliter, sed ma-
terialiter in omnibus suam uoluntatem Deo con-
formabunt.

AD SECVNDVM dicendum, quod Deus non uult
damnationem alicuius sub ratione damnationis:
nec mortem alicuius, in quantum est mors: quia ip-
se uult omnes homines saluos fieri: sed uult ista sub
ratione iustitiæ: unde sufficit circa talia, quod homo
uelit iustitiam Dei, & ordinem naturæ seruari: unde
patet solutio ad Tertium.

AD PRIMUM uero, quod in contrarium obi-
ciebatur, dicendum, quod magis uult quod Deus
uult, qui conformat uoluntatem suam uoluntati
diuinæ quantum ad rationem uoliti, quam qui con-
format quantum ad ipsam rem uolitam: quia uolun-
tas principaliter fertur in finem, quam in id, quod
est ad finem.

AD SECVNDVM dicendum, quod species, &
forma actus magis attenditur secundum rationem
obiecti, quam secundum id, quod est materiale in
obiecto.

AD TERTIVM dicendum, quod non est repugnā-
tia uoluntatum quando aliqui diuersa uolunt non
secundum eandem rationem: sed si sub una ratione
esset aliquid ab uno uoluitum, quod alius nollit, hoc
induceret repugnantiam uoluntatum, quod tamē
non est in proposito.

QVAE-